

CÂTEVA PRECIZĂRI PRIVIND ACTIVITATEA GRAVORULUI GERMAN W. KULLRICH, PE BAZA UNOR MĂRTURII DOCUMENTARE PĂSTRATE ÎN ROMÂNIA

Constanța Știrbu

Înainte de a ne opri asupra lucrărilor executate de Friedrich Wilhelm Kullrich pentru România, să amintim câteva date legate de viața și activitatea sa.

S-a născut în anul 1821 în localitatea Dahme, cercul Juteborg. Era fiul armurierului Johann Friedrich Kullrich și al Johannei Christina, născută Kretschnear¹. În paralel cu studiile școlare, Friedrich Wilhelm a învățat meseria de la tatăl său, apoi, pentru a-și completa cunoștințele, a întreprins o călătorie la München, Viena și Veneția².

Contrar dorinței tatălui său, care spera ca el să devină medic veterinar, W. Kullrich s-a înrolat pentru o perioadă de doi ani în Regimentul 20 de linie din Torgau, devenind subofițer. Din această perioadă datează și primele lucrări de gravură³.

În anul 1844 pleacă la Berlin, unde a învățat în particular sculptura și gravura cu medalistul și sculptorul în fildeș, profesorul Karl Fisch. A fost remarcat de sculptorul Christian Rauch, care l-a recomandat Academiei de Artă din Berlin. Aici a urmat ultimele clase, absolvind cursurile în anul 1851. Compozițiile sale din această perioadă au fost apreciate și recompensate cu premii. În paralel, lucra și în atelierul sculptorului Ch. Rauch⁴.

Dintre cele mai reușite lucrări ale perioadei de început enumerăm: o medalie dedicată sculptorului Gottfried Schadow și o medalie executată în 1851 după statuia ecvestră a lui Friedrich cel Mare, aflată la Berlin. Ștanța acestei medalii a fost cumpărată de regele Friedrich Wilhelm al IV-lea pentru baterea unor medalii care urmau a fi distribuite la inaugurarea monumentului⁵.

Pentru a se perfecționa în tehnica realizării medaliilor, la îndemnul lui Rauch, W. Kullrich a plecat în anul 1851 în Anglia, unde a lucrat pe lângă renumitul gravor William Wyon, șef al Monetăriei din Londra⁶. După moartea lui Wyon, a rămas încă doi ani în Anglia, lucrând la monetăria de la Turnul Londrei.

În anul 1855 și-a încheiat studiile primind cu titlul de „*perfect medalist*” și a întreprins o călătorie la Bruxelles, Paris, München și în Elveția⁷. În anul 1857 a

---

¹ K. Sommer, *Die Medaillen der Königlich-preussischen Hof Medailleure Cristoph Carl Pfeuffer und Friedrich Wilhelm Kullrich*, Osnabruck, 1986, (1989), p. 87.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*; U. Thieme, F. Becker, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Kunstler*, vol. 22, Leipzig, 1978, p. 92.

⁴ K. Sommer, *op. cit.*; U. Thieme, F. Becker, *op. cit.*

⁵ *Ibidem*; M. A. Marsh, *Friedrich Kullrich and the Wyons*, în *The Medal*, 10, 1988, pp. 21-25.

⁶ L. Forrer, *Biographical Dictionary of MeMedallists*, vol. 3, London, 1907, p. 244-247 și vol. 7, London, 1923, p. 525.

⁷ K. Sommer, *op. cit.*, pp. 89-90.

fost invitat în Rusia de țarul Alexandru al II-lea, pentru a contribui la organizarea monetăriei din Sankt Petersburg. Aici, datorită profesionalismului său, i s-a propus, în condiții extrem de avantajoase, să devină gravor șef la monetăria țaristă, funcție pe care însă Kullrich o va refuza⁸.

În 1858 s-a căsătorit cu Ana-Maria Mariana Schultz, nepoata constructorului de locomotive August Borsig. Cu familia acestuia a avut vechi legături, el fiind cel care executase și medalia emisă cu prilejul morții lui August Borsig. W. Kullrich a avut nouă copii, din care numai Reinhard Kullrich (1869-1947) a fost medalist ca și tatăl său, din anul 1911, lucrând la aceeași monetărie din Berlin⁹.

Tot în anul 1858 W. Kullrich s-a angajat la Monetăria Regală din Berlin unde a executat o seamă de monede pentru statul prusac și, în particular, câteva medalii în atelierul propriu din strada Gentschen, lângă piața Werderschen¹⁰. Abia în anul 1859, după moartea lui Franke – cel de-al doilea medalist al monetăriei regale - W. Kullrich a fost angajat ca medalist titular. Aici a lucrat cu o echipă de excelenți profesioniști – F. W. Loos, Karl Pfeufer ș.a. – iar în anul 1862, la recomandarea vechiului său profesor Karl Fischer, a fost numit, după moartea lui Christoph Karl Pfeufer, în funcția de „*prim medalist*” al monetăriei berlineze, funcție pe care o va deține până la sfârșitul vieții¹¹.

Preocupat permanent pentru ridicarea calității muncii sale, W. Kullrich face demersuri pentru introducerea de noi utilaje: mașina cu aburi tip Borsig – pentru ștanțarea poansoanelor, mașina pentru redus – care-i permitea obținerea reliefului dorit, precum și sporirea capacității de producție. De asemenea, în urma vizitei făcute în 1860 în Rusia, a comandat noi mașini de sortat, superioare celor din Germania.

Kullrich a lucrat monede nu numai pentru statul prusac, ci și pentru alte state germane: Anhalt, Schleiz, Obergreis, Mecklemburg, Schwerin, Stielitz, Reus etc. După unificare el a fost cel care a lucrat aversul pentru toate monedele mărunte – acvila germană¹².

În 1863 a fost invitat în Norvegia, unde i s-au comandat matrițele și patrițele pentru noile monede norvegiene. În afară de Norvegia, W. Kullrich a mai executat ștanțe și poansoane pentru monedele Egiptului, României, Braziliei și statului Costa Rica¹³.

⁸ W. Kullrich realizase în 1855 medalia dedicată încoronării țarului Alexandru al II-lea, precum și reușita medalie a semicentenarului Băncii Stieglitz din Sankt Petersburg din 1853. A mai executat pentru Rusia și alte medalii printre care cea a țarului Nicolae I și cea a prințului Kotschubey etc. (vezi U. Thieme, F. Becker, *op. cit.*; L. Forrer, *op. cit.*, K. Sommer, *op. cit.*, pp. 99-201 – lista medaliilor executate de W. Kullrich).

⁹ K. Sommer, *op. cit.*, p. 88. Printre lucrările realizate de Reinhard Kullrich se numără moneda jubiliară emisă de Rusia cu prilejul împlinirii a 100 ani de la războiul împotriva lui Napoleon 1813-1913.

¹⁰ La Berlin W. Kullrich a avut mai multe adrese în decursul timpului. Astfel, în 1869 a locuit pe Luisenstrasse nr. 62 (Arh. I. C. Buc., fond Casa Regală, dos. 112/1869, f. 2), în 1870, după 14 aprilie, pe strada Enkelplatz nr. 5 (Arh. I. C. Buc., fond Casa Regală, dos. 68/1870, f. 6), iar în 1883, la 25 octombrie, pe Hallescherstrasse nr. 12 (Arh. I. C. Buc., fond Casa Regală, dos. 35/1883, f. 95).

¹¹ K. Sommer, *op. cit.*, p.89.

¹² *Ibidem*; E. Schukina, *Die deutschen Medailleure im Dienste der russischen Kaiserkrone*, în *Akten der XII. Internationaler Numismatischer Kongress, Berlin-1997*, Berlin, 2000, pp. 1468-1472.

¹³ K. Sommer, *op. cit.*, pp. 92-93.

Fiind foarte solicitat, artistul a mai lucrat, la comandă oficială sau particulară, circa 300 de medalii diferite, căci încă din 1867 era cotate ca primul în branșa sa. Majoritatea medaliilor sale, unele create în propriul atelier, au fost executate la Monetăria Regală din Berlin, dar unele au fost făcute și la firme particulare. De pildă, circa 40 sunt executate la firma L. Ostermann, odinioară aparținând lui G. Loos, urmașul firmei Gottfried Bernhard Loos, altele la firma F. Schneider din Berlin sau, cum este cazul medaliilor lucrate pentru România, la firma bijutierului berlinez S. Friedberg Fils (Soehne), ce își avea sediul pe str. Unter den Linden la nr. 42, din Berlin, ori la Monetăria Statului din București, deschisă în 1870, după sfaturile și îndrumările sale¹⁴.

Medaliile realizate de W. Kullrich sunt lucrate fie după unele schițe sau portrete executate de el și, în acest caz, găsim uneori pe medaliile sale semnătura A. V. (*Ad vivum*), fie după fotografiile sau schițe străine, creatorii acestora din urmă fiind și ei consemnați pe medalii.

Aprecierea contemporanilor nu s-a lăsat mult așteptată. W. Kullrich a fost ales membru de onoare al Academiei de Artă din Petersburg și Viena, fiind decorat cu înalte ordine ale mai multor state, precum Anhalt, Braunschweig, Mecklenburg, Schwerin, Reus, Norvegia, Rusia, România. Prusia l-a decorat cu ordinele *Landverdienstmedaille* clasa a II-a și *Ordinul Coroanei* clasa a IV-a. Pe lângă acestea a fost posesorul *Medaliei de aur pentru Artă* ce i-a fost decernată de Înalta Academie de Artă din Berlin¹⁵.

Prolificul gravor a închis ochii la 2 septembrie 1887 la Berlin și a fost înmormântat la Mathai Kirche din Schoneberg¹⁶.

Pentru România W. Kullrich a lucrat monede, medalii și o decorație-medalie, lucrări care au avut la bază o seamă de schițe făcute cu ocazia celor două vizite efectuate în țara noastră.

Cea dintâi vizită a gravorului șef al Monetăriei din Berlin în România a avut loc în anul 1869. În *Memoriile regelui Carol I*, la data de 12/24 iunie 1869 găsim următoarea însemnare: „...Prințul pozează unui gravor foarte priceput din Berlin și anume Kullrich, care urmează să-i graveze profilul pentru monede”¹⁷.

Credem că la acea dată W. Kullrich a locuit la palat, căci într-o scrisoare din 13 februarie 1883¹⁸ adresată directorului Monetăriei Naționale din București,

---

¹⁴ Arhiva C I Buc, Fond Arhiva Casei Regale, dos. 82/1868, ff. 35-36; Constanța Știrbu, *Un episod din lupta pentru afirmarea suveranității naționale. 100 de ani de la inaugurarea Monetăriei Statului*, în *Studii RdI*, 23, 1970, 3, p. 559-571. O listă a medaliilor lucrate de W. Kullrich în decursul timpului vezi la K. Sommer, *op. cit.*, pp. 99-201.

¹⁵ L. Forrer, *op. cit.*, vol. III, p. 245 și 247; K. Sommer, *op. cit.*, p. 96.

¹⁶ K. Sommer, *op. cit.*, p. 96; Idem, *Friedrich Wilhelm Kullrich. Königlich Hof Medailleur in Berlin. Sein Leben und Werk*, în *Nachrichtenblatt*.

¹⁷ *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, cu o prefață de Stelian Neagoe, vol. I, București, 1994, p. 288.

¹⁸ Arhivele Municipiului București, Fond Monetăria Statului (în continuare ArhMBuc), dos. 14/1883, ff. 3 și 3 v.

prin care își anunța cea de a doua sa vizită în România, W. Kullrich cerea să fie găzduit la palat, probabil, așa cum se întâmplase în 1869.

Sejurul a fost un succes, căci, așa cum rezultă dintr-o scrisoare din 24 august 1869, adresată lui Vogel, secretarul regelui Carol I, și păstrată în arhiva Golescu, fost ministru de finanțe la acea dată, Kullrich își amintește cu multă căldură despre prima sa vizită în București în 1869: „...*Șederea mea în București va fi întotdeauna un frumos suvenir...*”¹⁹.

Această vizită a avut două mari obiective. În primul rând întocmirea unor schițe în vederea confecționării ștanțelor cu care urmau să fie imprimate noile monede românești care să aibă efigia tânărului principe al României. Cel de al doilea obiectiv a fost organizarea Monetăriei Naționale la București, care, de altfel, și-a deschis porțile în 1870.

Într-un inventar al Monetăriei Naționale din București, întocmit la 31 martie 1881 de N. Bobescu – Inspector financiar – și semnat de C. Pillidi, directorul Monetăriei Naționale, înaintat Ministerului de Finanțe²⁰, se arată că în anul 1870 W. Kullrich, fiind la Berlin, așadar după vizita făcută în România, a gravat pentru monedele de argint românești patrițe și matrițe, ștampile și poansoane, pentru valorile de 1 leu, 50 de bani și 10 bani, iar pentru monedele de aur – aceleași ustensile pentru valorile de 20 lei, 10 lei și 5 lei. Pentru acest efort statul român a plătit suma de 7.134,77 lei, din care sculptorului i-au revenit 6.947,46 lei. În legătură cu această comandă aflăm unele precizări dintr-un alt inventar al Monetăriei, alcătuit în 1889²¹, semnat tot de directorul C. Pillidi: patrițele aveau pe avers efigia regelui, iar pe revers valoarea nominală. Însă, în acest din urmă inventar, la moneda de argint apar valorile nominale de 1 leu, 50 bani și 20 bani, și nu de 10 bani, așa cum figura în inventarul din 1881. (Vezi anexele I și II, documente pe care le socotim deosebit de importante întrucât ne dau o imagine mult mai completă asupra preocupărilor statului român, atât pentru emiterea monedelor naționale cât și pentru baterea primelor medalii sau decorații românești, fiind în același timp printre puținele inventare muzeistice din această perioadă păstrate în țară). Observăm din aceste inventare și faptul că statul român a acordat mare importanță emiterii monedelor naționale. De pildă, în 1867, pentru monedele de bronz de 1, 2, 5 și 10 bani au fost executate ștanțe nu numai în Anglia, la Wyon, ci și în Belgia. Iar în anul 1869, pentru monedele de argint au fost gravate în Anglia ștanțe pentru valorile de 2 lei, 1 leu și 50 de bani, iar în Belgia pentru monedele de argint de 50 de bani. Exemplele pentru anii următori pot continua²².

Un fapt însă este demn de semnalat și interesant în același timp. Monedele de aur și de argint care au fost emise în 1870 nu au fost bătute numai la București, cu

¹⁹ Arh.I.C.Buc., Fond A. Golescu, dos. 7, ff. 3-4.

²⁰ Idem, fond Ministerul Finanțelor, dos. 238/1881.

²¹ Arh.M.Buc, fond Monetăria Statului, dos. 16/1879-1896, f. 20 pentru argint, f. 294 verso pentru monedele de aur, (vezi anexele I și II).

²² Vezi în acest sens inventarele amintite din anexele I și II.

prilejul inaugurării Monetăriei Naționale, în februarie 1870, ci și în Belgia, așa cum rezultă dintr-o scrisoare adresată la 6/18 martie 1870 de regele Carol I surorii sale Maria de Flandra. Din această epistolă aflăm că principele Carol comandase în Belgia monedele de aur și argint pentru suma de 500.000 de franci. Din păcate, atât lucrările executate de Kullrich în 1870, ca și cele din anii următori, cât și celelalte ștanțe aparținând altor artiști, amintite de noi mai sus, nu mai sunt păstrate în muzeul Monetăriei Statului, inventarele rămânând unicele dovezi ale activității creatoare a unor artiști din epocă. Potrivit celor două inventare amintite, Kullrich a executat în decursul anilor numeroase comenzi atât pentru baterea monedelor, cât și pentru cea a medaliilor. Unele dintre monedele care poartă semnătura sa sunt postume, fiind bătute după moartea artistului, cu ștanțele executate de el în perioadele anterioare, fiind schimbată numai data emisiei²³. Altele au rămas numai în faza de proiect. Așa este cazul ștanțelor executate de Kullrich pentru monedele de aur de 20 lei²⁴, de 5 și de 10 lei 1870, precum și a celor pentru monedele de argint de 10, 20 și 50 de bani și a celei de 1 leu 1870, care aveau pe avers efigia regelui, iar pe revers valoarea nominală, a ștanțelor pentru moneda de argint de 2 lei 1880, care aveau pe avers efigia regelui, iar pe revers stema țării. De asemenea, este vorba și despre ștanțele pentru monedele de bronz de 1 ban 1879 și 1881, care aveau pe avers efigia regelui, iar pe revers stema țării, precum și de ștanțele pentru moneda de bronz de 10 bani 1882, care aveau pe avers efigia regelui, iar pe revers stema țării. Din păcate, nu dispunem de toate datele, pentru că arhiva Monetăriei Naționale din acea perioadă a fost distrusă în bună parte, iar în studiile publicate până acum, foarte puțini autori s-au oprit asupra comenzilor executate de acest mare gravor german, sau asupra locurilor unde au fost executate ștanțele și poansonalele pentru baterea monedelor românești. De pildă, comisia pentru recepționarea ștampilelor stricate în perioada 1-31 ianuarie 1883 pentru baterea monedei de 5 lei, scotea din uz 91 de exemplare provenind de la fabrica Kirchoff și Seville co. din Scheffield²⁵.

Cel de-al doilea scop al vizitei lui W. Kullrich la București din anul 1869 a fost, așa cum am mai amintit, organizarea Monetăriei Naționale. În scrisoarea sa adresată lui Vogel la 24 august 1869, W. Kullrich recomanda ca director pentru viitoarea monetărie din București „...pe domnul Korn (Corn în transcriere românească) din Wiesbaden...”, în vârstă de 45 de ani, pensionar, director al Monetăriei din Nassau și fost director al Monetăriei Federale din Berna, pentru a cărui pricepere garanta, și care era dispus să vină la București. În continuare, arată că a întocmit cu prilejul vizitei acestuia la Berlin un plan pentru baterea noilor monede și un calcul al cheltuielilor și al câștigurilor, luând ca bază suma de 50.000.000 de franci propusă de regele Carol I. Faptul că discutase cu regele și cu o seamă

---

²³ O. Luchian, C. C. Oprescu și Gh. Buzdugan, *Monede și bancnote românești*, (în continuare MBR), București, 1977, pp. 259-264 și 288.

²⁴ Vezi supra nota 21.

²⁵ Arh.M.Buc., fond Monetăria Statului, dos. 12/1883, f. 11. În aceste comisii de casare se întâlnește frecvent numele gravorului monetăriei - Anton Fessler, (vezi dos. 12/1883, ff. 36, 57, 102, 177, 401, 494).

de persoane în drept chestiunea baterii noii monede naționale, rezultă din cuprinsul acestei scrisori în care arată „...eu sunt și pe viitor în serviciul guvernului princiar și voi executa și pe viitor după puterile mele, orice însărcinare și dorinți va avea...”²⁶.

De altfel, artistul german era cunoscut în țară, căci el mai lucrase pentru România și câteva medalii înainte de venirea sa la București. Amintim astfel: medalia ce comemora începutul domniei lui Carol I, alegerea sa ca domn al Principatelor Române în 1866, medalie pe care domnitorul o va acorda cu precădere celor ce l-au sprijinit în primii săi ani de guvernare. Așa cum rezultă din scrisorile de mulțumire, această medalie a început să fie distribuită spre sfârșitul anului 1866. Este interesant că pe medalie apare titulatura „*Carol I Domnul Românilor*”, aceiași ca și pe monedele de aur din 1868, monede care au stârnit atâtea proteste din partea statelor vecine, îndeosebi ale Austriei și a Imperiului Otoman. (În *Memoriile regelui Carol I* găsim următoarea însemnare la data de 1/13 iulie 1869: „În chestiunea monedei, Andrassy vrea să-și dea concursul bineînțeles, însă numai cu condiția ca portretul prințului Carol să aibe împrejur inscripția **prinț de România și nu prinț al românilor**”)²⁷. Deși aceste monede nu poartă semnătura lui Kullrich, este posibil ca artistul să fi sprijinit statul român în emiterea lor. Menționăm de asemenea cele două medalii comandate probabil de Ioan Grecescu, ctitorul a două instituții din orașul Turnu Severin. Este vorba de *medalia fondării Spitalului orașului*, datată 1866, precum și aceea a *Bisericii Sf. Ioan*, din anul 1868. Din acest ultim an mai amintim „Medalia Ospiciului Sf. Pantelimon”, precum și medalia pentru merit „Bene Merenti” ce poartă inscripția *Carolus Princeps Romaniae* și este fără milesim. Așa cum am mai avut prilejul să arătăm²⁸, potrivit unei scrisori adresate principelui Carol I de către bijutierul berlinez Friedberg, această medalie a fost executată în aprilie 1868. Din corespondența bijutierului amintit cu Casa Princiară română, rezultă că aceste medalii au fost efectuate în două mărimi, în aur, argint și bronz²⁹. Deși decretul pentru înființarea medaliei *Bene Merenti* apare în “Monitorul Oficial” abia la 20 februarie 1876, medalia a fost distribuită mai devreme³⁰.

²⁶ Arh. I. C. Buc., fond A. Golescu, dos. 7/1869, ff. 3-4; vezi și C. Știrbu, *Un episod din lupta pentru afirmarea suveranității naționale. 100 de ani de la inaugurarea Monetăriei Statului*, în “Studii” - Rdl, 23, 1970, 3, pp. 565-569.

²⁷ *Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)*, coordonator St. Neagoe, București, 1992, Vol. I, p. 291.

²⁸ C. Știrbu, *Date noi privind emiterea decorațiilor românești dedicate războiului de independență*, în “Muzeul Național”, vol. 4, 1978, p. 548.

²⁹ Arh.I.C.Buc., fond Casa Regală, dos. 133/1869, ff. 23-24, 41-42, 44, 46 verso, dos. 53/1881, ff. 49, 54. Se arată că a fost luată legătura cu W. Kullrich, care va face o nouă matriță. Lucrul va dura o lună. Un avantaj important îl reprezenta faptul că portretul regelui va fi reprodus după noul model pe care Kullrich l-a executat deja pentru o altă ocazie. Din dos. 82/1868, ff. 49, 54, dos. 75/1878, ff. 1-2, 4, 7-8, 85-86 aflăm că este folosită o nouă ștanță cu portretul principelui Carol, în locul celei executate în aprilie 1868 (als Ersatz für den gesprungenen frühere Stempel wie am 1 april 1868 geliefert für 40 fr. d'or). În ianuarie 1878 se livrau 25 de medalii din metal galben și 25 din metal alb, împreună cu panglicile aferente din moar roșu-cărămiziu (Karmasinrot), cu dungă argintie pe margine.

³⁰ Vezi în această problemă scrisoarea de mulțumire adresată de C. Grüner din Sigmaringen la 10 martie 1869, sau scrisoarea lui B. P. Hașdeu din 5 februarie 1874, (C. Știrbu, *Date noi...op. cit.*; vezi și Arh.I.C.Buc., fond Casa Regală, dos. 80/1868, ff. 127-128, 138, 156, 162-163).

În anul 1868, mai exact la 17/29 septembrie, Carol I scria surorii sale, prințesa Maria de Flandra, că va inaugura la Focșani prima expoziție agricolă³¹. Probabil că în această împrejurare a fost hotărâtă și baterea unor medalii care să fie distribuite ca premiu, așa cum se procedase și în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza. De altfel, primele medalii-premii cu inscripția *Concurs de agricultură și industrie – Onoare muncii stăruitoare* emise în timpul lui Carol I, nedatate, au reversul asemănător cu al aceluia din timpul lui Cuza, fiind schimbat numai aversul: în locul portretului domnitorului Cuza apare acela al principelui Carol I. Sub bustul lui Carol I se observă semnătura gravorului - W. Kullrich F.

Un alt subiect care s-ar putea să fi fost antamat în timpul primei vizite a lui Kullrich la București este acela al căsătoriei domnitorului Carol I cu principesa Paulina Elisabeta Otilia Luiza de Wied. Alianța era agreată atât de familia Hohenzollern, cât și de politicienii români. Cu prilejul căsătoriei și a intrării în capitală a tinerei perechi princiare, municipalitatea orașului București a hotărât baterea unei medalii comemorative. Pentru emiterea acesteia a fost stabilită inițial o comisie compusă din artiști români - Theodor Aman, Stăncescu, Gh. Tattarescu și Carol Stork³². Potrivit primelor proiecte, această medalie urma să aibă pe una din fețe chipurile principelui Carol și al principesei Elisabeta, iar pe cealaltă față - stema țării și o inscripție specială. Medaliile urmau să fie emise din aur, argint și bronz. Acestea din urmă, bătute în 5.000 de exemplare, urmau să fie trimise în toate comunele din țară³³. Proiectata medalie a căsătoriei princiare nu a fost însă realizată în țară, ci la Berlin, după ștanțele și în concepția artistică a gravorului șef al monetăriei berlineze, W. Kullrich³⁴. Aversul medaliei păstra imaginea propusă inițial – portretele principelui Carol și al principesei Elisabeta. Reversul trebuia însă să reprezinte o imagine a castelului Hohenzollern. Din corespondența purtată de W. Kullrich cu principele Carol I și cu mareșalul Palatului, G. Filipescu, rezultă că schițele medaliei au fost înaintate la 11 noiembrie 1869 și avizate de Carol I la Neuwied³⁵. Medaliile au fost expediate în țară în luna martie 1870, întârzierea datorându-se, așa cum sublinia W. Kullrich, dificultăților cu care a realizat ștanța reversului, îndeosebi imaginea castelului Hohenzollern. La 15 martie 1870 W. Kullrich expedia în țară, într-o primă etapă, ștanța medaliei împreună cu patru medalii de aur, (de fapt aurite), 100 de argint și 200 de bronz³⁶.

Nașterea principesei Maria în anul 1870 a prilejuit Casei Princiare o amplă corespondență cu diferite personalități din epocă. Preocupările pentru emiterea unei mărturii de botez răzbat puternic dintre rândurile acestor epistole. Astfel, la 30 iulie 1870 "Badische Münzverwaltung" din Karlsruhe recomanda lui Abeg, secretarul

---

³¹ Arh.I.C.Buc., fond Casa Regală, Carol I personale, VB, dos. 358/1870.

³² Arh. M.Buc., fond Primăria capitalei, dos. 97/1869, f. 22.

³³ *Ibidem*.

³⁴ În respectiva perioadă acesta locuia pe Luisenstrasse, la nr. 62.

³⁵ Arh.I.C.Buc., fond Casa Regală, dos. 112/1869, ff. 1-2.

³⁶ Idem, dos. 68/1870, f. 7.

principelui, să se adreseze profesorului Ch. Schnitzpahn din Darmstadt, care „*ar putea face și bate cele solicitate*”, sau lui W. Kullrich din Berlin³⁷. În arhiva Casei Regale se păstrează o notă de plată din 4 octombrie 1870 pentru profesorul Ch. Schnitzpahn, care executase 8 mărturii de aur, 100 de argint și 300 de bronz, precum și o altă chitanță din 15 octombrie același an, pentru alte 200 de mărturii de argint cu étui și 300 fără étui³⁸. Mărturiile au sosit la București și, așa cum rezultă din corespondența domnitorului Carol I cu Maria de Flandra, principele i-a trimis surorii sale la 1/13 noiembrie și 8/20 decembrie 1870 câteva exemplare³⁹. Pe de altă parte știm că au fost emise și mărturii cu semnătura gravorului Kullrich, în mărime de 25 mm, purtând inscripția *Nascerea Principesei Maria 27 august/8 sept 1870*⁴⁰. Probabil că au fost emise la Monetăria din Darmstadt după proiectele lui Kullrich, dar sunt și unele medalii-mărturii care nu poartă semnătura gravorului. Acestea, în opinia noastră, ar putea fi atribuite profesorului Ch. Schnitzpahn.

Nu ne vom opri asupra tuturor medaliilor executate de Kullrich până în momentul celei de-a doua vizite în România. Remarcăm numai finețea cu care a lucrat medaliile dedicate reginei Elisabeta, pe care, așa cum sublinia prin semnătura aflată pe medalii, gravorul le-a creat mai târziu după schițele proprii⁴¹. Gingășia portretului, precum și frumusețea interioară a personajului sunt redade cu multă măiestrie. După opinia cercetătorilor români, opinie preluată și de K. Sommer, deși nedată, medalia care poartă denumirea „*Carmen Silva*” se pare că a fost executată cu prilejul numirii reginei ca membră a Academiei Române, în anul 1881⁴².

Din păcate, unele lucrări executate pentru România nu s-au mai păstrat. De pildă, într-o adresă a Monetăriei Naționale din 26 martie 1880 către Basset, secretarul regelui Carol I⁴³, se confirmă primirea în inventarul Monetăriei a două medalioane în teracotă cu portretele majestăților lor, împreună cu câteva medalii de bronz executate de Kullrich – două medalii comemorative ale cununiei din 1869, o medalie comemorativă a suirii principelui Carol pe tron în 1866, precum și patru medalii consacrate nașterii principesei Maria în 1870. Dacă medaliile de bronz sunt menționate în inventarele Muzeului Monetăriei, soarta celor două medalioane de teracotă nu se mai cunoaște.

³⁷ *Ibidem*, f. 3.

³⁸ *Ibidem*, f. 14.

³⁹ Idem, Carol I personale, VB, dos. 378/1870 (scrisoarea din 1/13 noiembrie 1870) și dos. 380/1870 (scrisoarea din 8/20 decembrie 1870).

⁴⁰ Vezi în acest sens inventarul Muzeului Monetăriei, precum și câteva exemplare păstrate în colecția Muzeului Național de Istorie a României.

⁴¹ Presupunem că aceste schițe au fost elaborate în timpul vizitei sale la Neuwied în anul 1869.

⁴² Regina Elisabeta a fost aleasă membră a Societății Academice Române în ședința din 31 martie 1881, (N. G. Krupenski, *Medaliile române sub regale Carol I și alte câteva medalii mai vechi*, București, 1894, p. 46; K. Sommer, *op. cit.*, p. 170; Pentru medaliile dedicate reginei Elisabeta vezi și E. Oberländer-Târnoveanu și Katiușa Pârvan, *Regina Elisabeta în medalistică*, în “Muzeul Național”, vol. 13, 2003, pp. 246-269.

⁴³ Arh. I. C. Buc., fond Casa Regală, dos. 6/1880, f. 43.

Destul de rară este mica medalie ce comemorează luarea Plevnei, datată 1878, cu un diametru de 23 mm. Medalia prezintă un nou portret al regelui Carol I – văzut frontal – singurul, de fapt, executat în acest gen de Kullrich⁴⁴.

Un nou portret al lui Carol I executat de W. Kullrich apare pe medaliile-premiu dedicate concursurilor de agricultură și industrie, ce redau figura ceva mai matură a regelui. Cu excepția portretului regal executat cu multă migală și pricepere, încercând să redea demnitatea și dârzenia caracteristice primului rege al României, medaliile emise cu prilejul încoronării lui Carol I precum și a serbării proclamării regatului sunt mai puțin izbutite din punct de vedere artistic. Cu toate acestea ele au fost emise în cantitate mare.

Obținerea independenței de stat, recunoașterea oficială a Regatului României, terminarea lucrărilor de construcție a castelului Peleş și îndeosebi hotărârea regelui de a emite noi monede de aur, vor constitui motivul pentru o nouă invitație în România a gravorului Monetăriei Regale din Berlin. Din corespondența purtată de acesta cu directorul Monetăriei Naționale din București, C. Pillidi, rezultă că cea de a doua vizită a lui Kullrich la București a avut loc în februarie-martie 1883. Într-un raport înaintat la ministrului de finanțe de directorul Pillidi la 3 februarie 1883, acesta solicita, (conform propunerii sale din decembrie 1882, aprobată în 23 ianuarie 1883), ca W. Kullrich să fie invitat la București pentru „*executarea după natură a efigiei Regelui, necesară la baterea monedelor de aur și a efigiei Reginei după care nu posedăm încă nici o patriță*”, rugând să i se pregătească la Palatul Regal „*locuința necesară care să-i servească de culcat și ca atelier de la 9 ore dimineața, pe toată durata cât va sta la București pentru terminarea lucrării sale*”⁴⁵. Acest raport este urmat de un altul la 5 februarie 1883, prin care directorul Pillidi solicita, (în urma telegramii trimisă de Kullrich în care acesta își anunța venirea în 20 februarie), să i se pregătească în Palatul Regal (așa cum solicitase în raportul din 3 februarie) „*locuința necesară spre a-și putea începe lucrarea*”⁴⁶. Kullrich îi confirmă la 13 februarie 1883 directorului Monetăriei Naționale sosirea la București pe 20 februarie și solicită să descindă direct la Palatul regal pentru a-și începe neamănat lucrarea⁴⁷. Dar, dintr-un alt raport al directorului Pillidi către ministrul de finanțe, aflăm că gravorul berlinez a fost nevoit să descindă la hotel, că a stat în București 19 zile și că se solicita plata speselor de cazare⁴⁸. De fapt, dintr-o altă telegramă trimisă de W. Kullrich din Berlin, acesta anunța că urma să sosească în București în seara zilei de 24 februarie 1883⁴⁹. În 4 martie 1883 Ministerul Finanțelor a aprobat suma de 500 de lei,

---

⁴⁴ K. Sommer pune această medalie însă sub semnul întrebării.

⁴⁵ Arh.M.Buc., dos. 14/1883, f. 2.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 4.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 3, față/verso.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 5.

reprezentând indemnizația ce i-a fost acordată lui W. Kullrich pentru plata locuinței pe durata șederii sale la București⁵⁰.

Dintr-o scrisoare adresată de C. Pillidi lui W. Kullrich la 9 mai 1883, acesta îl întreabă pe gravorul berlinez dacă după întoarcerea sa a început lucrările de gravură la matricele pentru monedele de 10 și 20 lei aur, întrucât guvernul român dorea începerea fabricațiunii lor cât mai neîntârziat, și solicita în același timp restituirea celor două medalioane ale regelui și reginei pe care le-a modelat la București și care spera ca până la acea dată să fie terminate. Dorea în același timp să i se comunice care este stadiul și pentru lucrul medalionului comandat. De asemenea solicita înapoierea unor lucrări împrumutate, printre care menționăm medalionul regelui Carol I, modelat la Viena de gravorul Monetăriei Imperiale Austriece, Tautenheim, precum și o serie de patrițe și poansoane pentru moneda de 2 lei, înaintate de Kullrich în anul 1881⁵¹.

La 20 mai 1883 directorul Pillidi îi confirma primirea medalionului lucrat de Tautenheim și insista asupra expedierii modelelor în ceară a medalioanelor majestaților lor ca și a matritelor după noua efigie a regelui pentru aversul monedei de aur de 20 lei⁵².

Răspunsul lui Kullrich nu va întârzia. La 26 mai 1883 îl anunța că lucrează la gravarea matritelor pentru monedele de 10 și 20 lei aur, precum și la medalia castelului Peleş, pe care spera să o trimită la mijlocul lunii iunie, căci secretarul regelui, Basset, îl anunțase că inaugurarea ar avea loc în august-septembrie 1883. De asemenea, menționa că a început desenele reversului pentru medalia mare a Independenței. I-a trimis medalionul lucrat de Tautenheim și cele solicitate pentru moneda de 2 lei⁵³. Este interesantă o scrisoare adresată în 6 iunie 1883 de W. Kullrich lui C. Pillidi, din care aflăm că la acea dată gravorul (*Münzgraveur*) monetăriei din București era Anton Fessler, cu care Kullrich avea bune legături, căci îl ruga pe directorul monetăriei române să-i dea un pachet din partea sa⁵⁴. În

⁵⁰ *Ibidem*, f. 7.

⁵¹ *Ibidem*, ff. 8-9.

⁵² *Ibidem*, f. 13.

⁵³ *Ibidem*, f. 12, față/verso.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 25. Anton Fessler s-a născut la București în anul 1834, ca fiu al Barbarei și al lui Johann Georg Fessler. A murit în anul 1903 la București. A făcut studii în Rusia și la Dresda. Urmând meseria tatălui său, care era la rândul său modelator și gravor, Anton Fessler și-a deschis mai întâi un atelier de gravură la Galați. În 1867, după moartea tatălui său, se mută la București unde își continuă activitatea împreună cu mama sa, (A. Ievreinov, O. Iliescu, N. Curdov și Maria Duțu, *Medalii privitoare la istoria românilor. Repertoriu cronologic 1551-1998*, București, 1999, p. 627). După moartea sa, succesorii săi vor continua la rândul lor activitatea sa, participând în 1906 la Expoziția Generală Română în cadrul Pavilionului Artelor, unde expun la grupa 60 – gravură, litografii, fotografii – o colecție de etichete presate și medalii. Își aveau locuința și, probabil, și atelierul de gravură, pe strada Columb nr. 17, (*Expozițiunea generală română 1906. Călăuza oficială și Catalogul expozițiunei*, București, 1906, p. 189). Activitatea lui Anton Fessler, primul gravor al Monetăriei Naționale din București, a fost destul de prodigioasă. A lucrat nu numai medalii, cocarde și mărturii de botez ci și ștanțe de monede, de timbre pentru taxarea cărților de joc, sigilii – pentru Creditele Agricole, pentru Ministerul de Externe, pentru diferite societăți – etc. A

aceiași scrisoare îl anunță că a trimis matrițe cu aversul monedei de 2 lei 1882 - portretul regelui, precum și reversul cu armele țării; de asemenea patrițele pentru moneda din 1881 cu vechea inscripție și un avers al matriței cu inscripția *Carol I rege al României*. Pillide îi confirmă primirea celor trimise la 2 iunie 1883, dar cere suspendarea lucrărilor pentru moneda de aur de 10 lei⁵⁵. A urmat apoi un șir de scrisori, și abia în 11 august 1883 Kullrich anunța expedierea matrițelor și patrițelor pentru baterea monedei de aur de 20 lei, scrisoare în care explica și rostul literei **B** ca semn al monetăriei din București⁵⁶. Dar directorul român se pare că nu a fost mulțumit de reliefurile monedei de aur, căci în noiembrie 1883 Kullrich se angaja să refacă atât aversul cât și reversul acesteia⁵⁷. În aceeași scrisoare Kullrich arată că a trimis regelui spre aprobare atât aversul cât și reversul medaliei dedicate sărbătoririi războiului de independență și că a trimis Monetăriei cele două medalii ale Castelului Peleş solicitate.

Amintim că în epocă monedele de aur românești de 20 de lei erau denumite „*Caroli de aur*”⁵⁸. În vederea baterii la București a noilor monede de aur, statul român a comandat la Viena, la firma N. Richter, o mașină specială pentru sortarea monedelor de aur, precum și o seamă de unelte⁵⁹, iar de la firma Alemand din Paris o cantitate de 10.990 kg. de aur⁶⁰.

În legătură cu medalia Castelului Peleş, aflăm dintr-o scrisoare adresată de W. Kullrich la 25 octombrie 1883 Administrației Curții Regale Române că gravorul a isprăvit lucrul medaliei castelului și că a expediat cele executate: o medalie de argint și 200 medalii de bronz împreună cu étui-uri corespunzătoare, precum și ștanțele originale (aversul și reversul) respectivei medalii, lucrare pentru care solicita suma de 3.531 mărci. În același timp, probabil încântat de creația sa, el solicita permisiunea de a bate pe contul său 12 exemplare de artist, și ruga să se intervină pe lângă rege să-i dea cuvenita aprobare⁶¹. Medaliiile au sosit repede în București, căci într-o scrisoare a regelui Carol I adresată surorii sale Maria de Flandra, acesta îi trimitea medalia comemorativă a inaugurării Castelului Peleş și o anunța că la 10 mai se va inaugura palatul cel nou⁶². Este posibil ca după plecarea sa din București, la întoarcerea spre Germania, W. Kullrich să se fi oprit la Sinaia pentru a face personal schițe pentru

---

lucrat atât singur, cât și în colaborare cu o seamă de prestigioși sculptori și medaliști ai vremii sale, cum au fost: F. W. Kullrich, K. Storck, Fr. Storck, iar în ultima parte a vieții cu urmașul său la Monetăria Națională, C. Dimitrescu.

⁵⁵ Arh.M.Buc., dos. 14/1883, f. 28.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 40.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 42.

⁵⁸ Vezi în acest sens o însemnare păstrată în Arhiva Monetăriei Naționale din București, prin care se arată că s-au trimis regelui Danemarcei pentru colecțiile sale patru bucăți de „*Caroli de aur*”, (*Ibidem*, dos. 6/1883-1884, f. 295).

⁵⁹ *Ibidem*, dos. 12/1883, ff. 297, 471.

⁶⁰ *Ibidem*, dos. 10/1883, ff. 4, 159.

⁶¹ Arh. I. C. Buc., fond Casa Regală, dos. 35/1883, ff. 94-95.

⁶² Idem, fond Casa Regală, Carol I personale, dos. BV, 460/1883 și dos. BV, 471/1885.

medalia noului palat de la Peleş, așa cum consemnează prin inscripția de pe medalie, alături de semnătura sa – A.V.F. - *ad vivum fecit*.

În privința medaliei mari ce comemorează războiul de independență, în literatura română, precum și în alte lucrări de specialitate⁶³, apare ca dată de realizare anul 1881, așa cum este înscris pe medalie. În realitate, ideea pentru executarea acestei medalii credem că s-a conturat abia în 1883, cu prilejul vizitei lui Kullrich la București. În scrisoarea sa din 1 noiembrie 1883, adresată din Berlin directorului monetăriei bucureștene, arată, cum am menționat și mai sus, că a trimis regelui spre aprobare aversul și reversul acestei medalii. Deci la acea dată ea încă nici nu fusese aprobată. Deosebit de interesantă pentru cunoașterea personalității artistului este o scrisoare adresată la 31 ianuarie 1885 de W. Kullrich directorului Monetăriei naționale, C. Pillidi, prin care îl anunța că a terminat executarea patrițelor de oțel pentru marea medalie a războiului din 1877-1878. Se scuza pentru întârzierea lucrării, arătând că a muncit 12 luni la realizarea acesteia, că pentru obținerea reliefului reversului a revenit de 35 de ori, subliniind că a fost o muncă istovitoare. Totodată întreba dacă să mențină inscripția de pe avers – *Carol I Rege al României Căpitan* – așa cum a figurat pe schițele pe care le înaintase mai înainte; roagă de asemenea să i se precizeze dacă este corect cuvântul Căpitan, exprimându-și totodată speranța că o să poată începe baterea a 100 medalii de bronz în luna martie⁶⁴. Regele, se pare, că urmărea cu atenție mersul lucrării, căci în 7 februarie 1885 Pillidi îi răspundea lui Kullrich că, luând legătura cu ministrul finanțelor, acesta i-a recomandat să se țină seama numai de instrucțiunile regelui⁶⁵. Dar medaliiile nu erau gata nici în aprilie 1885, căci în adresa nr. 394 din 13 aprilie Pillidi îi comunica lui Kullrich rugămintea ca acesta să trimită în cel mai scurt timp - cel mult 15 zile - cele 100 de medalii bătute la Berlin împreună cu ștanțele, având în vedere dorința ministrului de a se bate și în țară medalii pentru 10 Mai 1885⁶⁶.

⁶³ N. G. Krupensky, *Medaliile române sub regale Carol I și alte câteva medalii mai vechi*, București, 1894; G. Severeanu, *Colecțiunea G. Severeanu. Medalii române*, București, 1903; E. Gröner, *Rumänische Medaillen von 1600 bis einschlieslich 1900 mit ihren Nachprägungen, Fälschungen und deren Ehrenzeichen beschrieben*, București, 1905; G. Iordănescu, *Catalogul medaliilor românești*, în BSNR, 2-3, 1905-1906, 11-12, pp. 52-53; Gh. Buzdugan și Gh. Niculiță, *Madalii și plachete românești*, București, 1971, nr. 241; G. Custurea și M. Bălăbănescu, *Catalogul medaliilor românești din colecția Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța (1859-1940)*, în Pontica, 26, 1993, p. 277, nr. 22; Constanța Știrbu, Ana-Maria Velter, Katiușa Catrina, Simona Boicescu și Doina Ciobanu, *Evenimente și personalități românești în operele unor medaliști străini. Catalog de expoziție*, București, 1993, p. 50, nr. 215, 216; I. Ciofu, *Războiul de independență ilustrat în medalii*, în CI, NS. 8, 1977, p. 375; E. Oberländer-Târnoveanu și Katiușa Pârvan, *Carol I în medalistică*, în "Muzeul Național", vol. 13, 2001, p. 147, nr. 11; K. Sommer, *Die Medaillen der Königlich-preussischen Hof Medailleure Christoph Carl Pfeuffer und Friedrich Wilhelm Kullrich*, Osnabruck, 1986.

⁶⁴ Arh.M.Buc., fond Monetăria Statului, dos. 15/1885-1902, ff. 3, față/verso, 30.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 4 față/verso.

⁶⁶ *Ibidem*, ff. 49, 53 față/verso, 69. Vezi și scrisoarea lui W. Kullrich din 29 aprilie 1885 în care arată că a șters cuvântul Căpitan de pe revers, că sunt gata ambele aversuri, dar la revers a trebuit să revină de șase ori, căci contururile nu erau suficient de clare. Spera ca până la 12 mai să poată

Cele 100 de medalii solicitate au sosit în țară după 3 iunie, iar ștanțele abia la 13 iunie⁶⁷. În șirul de scrisori legate de baterea acestei medalii, este interesantă epistola adresată de W. Kullrich lui Pillidi la 6 mai 1885, prin care arăta că medalia de argint trebuia să conțină minimum 55-60 argint fin, iar cea de aur să aibă procentul de aur fin ca la cele de 110-120 ducăți⁶⁸. În aceeași scrisoare dă și o serie de indicații despre baterea medaliilor. Dintr-o însemnare păstrată la Monetăria Națională, datată 7 septembrie 1885, aflăm că cele 100 de medalii de bronz confecționate de Kullrich la Berlin au fost predate regelui – 25 exemplare la Dusseldorf și 75 la Peleş. În aceeași notă se arăta că două medalii comemorative ale războiului de independență, din argint, lucrate la Monetăria Națională din București, au fost date lui Lecca pentru a fi predate regelui, și că la monetărie mai erau în lucru încă 1.200 de medalii de bronz⁶⁹. După o copie a unei adrese a Monetăriei din București, datată 15 martie 1887, aflăm că pe lângă mediile date lui Lecca și cele 100 de medalii lucrate de Kullrich și predate regelui, Monetăria a înaintat Ministerului de Finanțe 25 de medalii de argint împreună cu 25 de cutii, precum și 1.200 medalii de bronz lucrate la Monetăria din București. În aceeași adresă se menționa că au fost predate lui D. A. Sturdza pentru Academia Română două medalii de argint cu proclamarea regatului și o medalie agricolă⁷⁰.

Credem că numărul mare de medalii comemorative ale războiului de independență au fost distribuite la 10 mai 1866, an ce corespundea și cu sărbătorirea a 20 de ani de domnie a regelui Carol I. Credem, de asemenea, că aceasta a fost printre ultimele medalii lucrate de W. Kullrich pentru România în timpul vieții. Așa cum am menționat mai sus, artistul a murit în septembrie 1887. În privința medaliei *Restaurarea Bisericii Curtea de Argeș*, gravată împreună cu Anton Fessler, ce poartă data de 1886, știm dintr-un inventar al Monetăriei Naționale din București că Fessler a gravat ștanța reversului în anul 1887⁷¹. Având

---

trimite o pereche de ștanțe, iar până la 22 mai să poată efectua o medalie de aur și mai multe de argint. De asemenea spera să ajungă cu bine mediile de bronz pe care le va trimite în 21 mai. În continuare arată că executarea acestei medalii l-a costat mult timp și osteneală.

⁶⁷ *Ibidem*, ff. 75-77, 80-82, 91. Pe lângă o seamă de amănunte în legătură cu expedierea medaliilor, Kullrich arată în aceste scrisori conștiinciozitatea cu care a lucrat, sperând ca lucrările să fie pe placul directorului C. Pillidi, cât și al ministrului de finanțe și, mai ales, a regelui. În final, el era foarte mulțumit de rezultatul muncii sale.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 57 față/verso.

⁶⁹ *Ibidem*, ff. 122-123.

⁷⁰ *Ibidem*, ff. 143-144, dos. 8/1883-1887, ff. 10, 50-53, 75.

⁷¹ *Ibidem*, dos. 16/1885, ff. 297, 308 verso. Facem precizarea că prestigiul lui Anton Fessler era mare, fiind bine cunoscut în epocă. Dintre urmașii lui Anton Fessler cel care a avut o activitate medalistică o perioadă mai îndelungată a fost Robert Fessler care, la rândul său, a lucrat și el la Monetăria Națională din București. A fost angajat pentru gravarea și confecționarea medaliilor comemorative, după ce, potrivit legii din 7 noiembrie 1937, a luat ființă în anul 1938 în noua clădire a Monetăriei Naționale secția de medalii, decorații și insigne, ștampile, poansoane, etc., (Arh. M. Buc., fond Monetăria Statului, dos. 21/1935-1945, f. 93, dos. 23/1935-1956, f. 58 și dos. 12/1939, mapa 34). Printre mediile și plachetele realizate de Robert Fessler amintim: din 1933 placheta *Liga Română*

în vedere relațiile bune existente între cei doi gravori, credem că este posibil ca aversul medaliei ce poartă semnătura lui Kullrich să fie efectuat după o ștanță executată de Kullrich cu puțin timp înainte morții sale și păstrată la monetărie. Astfel medalia să fi fost executată la București după moartea gravorului, destul de bolnav în acel an. K. Sommer consideră însă că aversul acestei medalii mai apare pe o altă medalie, dedicată sărbătoririi a 25 de ani de la înființarea Academiei Române din 1891, acolo însă apărând sub gâtul efigiei semnătura lui P. Telge. În ceea ce ne privește, considerăm că Fessler, ca gravor al Monetăriei române, a ales, probabil cu acordul lui Kullrich, una din ștanțele executate de acesta și păstrată în bună stare la Monetăria Națională. De altfel, după moartea sa, apar semne de el: mica medalie ce comemorează aniversarea a 25 de ani de domnie a regelui Carol I din anul 1891 – cu semnăturile lui Kullrich și a gravorului și bijutierului bucureștean Carniol Menachem⁷²; medaliile podului de la Cernavodă datate 1895 – al căror revers nu a putut fi gravat în nici un caz de F. W. Kullrich, dacă ținem seama că lucrările pentru construcția podului începuseră abia în anul 1890⁷³, și că inaugurarea acestuia a avut loc la mulți ani după decesul gravorului berlinez – la 14/26 noiembrie 1895. După opinia lui K. Sommer, aversul acestei medalii este executat după o ștanță a unei monede de 5 lei⁷⁴. Ținându-se seama că primele proiecte pentru construirea podului au început să fie prezentate la concursurile organizate încă din 1883, este posibil ca aversul acestei medalii să fi fost executat de Kullrich mai înainte de încheierea lucrărilor de construcție, și păstrat la Monetăria din București pentru momentul în care lucrările de executare ale acestuia se vor fi încheiat. Există însă și posibilitatea ca Monetăria Națională să fi folosit pentru avers o ștanță mai veche cu portretul regelui, metodă folosită de statul român și în cazul baterii monedelor⁷⁵.

---

a *Învățămintului*, din 1934, medalia dedicată *primarului Grozdea*, cel dintâi primar al sectorului II Negru din Municipiul București, din 1934, medalia *Aniversării a 10 ani ai Societății de Radiologie și Cardiologie medicală din România*, din 1934 împreună cu sculptorul I. Jalea, medalia dedicată *Doctorului C. Angelescu*, creatorul și întregitorul Facultății de Farmacie din București, din 1936, medalia dedicată *Celui de al V-lea Congres Național de Chimie, Constanța*, din 1938, 1939, plachete pentru *Concursul Hipic Internațional*, din 1940 ca modelator al medaliilor *Stella Maris, Regele Ferdinand I* și „*Primăria Capitalei – omagiu la a X-a aniversare a restaurației*”, aceasta din urmă realizată împreună cu sculptorul și medalistul E. W. Becker, din 1942 medalia *Uzinelor de nitrogen de la Târnăveni*, etc.

⁷² E. Oberländer-Târnoveanu și Katiușa Pârvan, *Moartea regelui Carol I reflectată în medalistică, reacție publică și reacție personală*, în “Muzeul Național”, vol. 13, 2001, pp. 233-234.

⁷³ Piatra fundamentală s-a pus la 9/21 octombrie 1890, (Katiușa Pârvan, D. Ungureanu, *Despre medaliile și plachetele dedicate lui Anghel Saligny și lucrărilor sale*, în CN, 7, 1996, pp. 227-230).

⁷⁴ K. Sommer, *op. cit.*, p. 169, nr. 119.

⁷⁵ Vezi în acest sens emisiunile executate la monetăriile din Hamburg și București, care au pe avers semnătura gravorului Kullrich - din anii 1888, 1890 (București), 1900 (Hamburg). Și acestea au fost bătute cu mulți ani după moartea autorului, (*MBR*, pp. 258-259, 287. Vezi și Arh.M.Buc., dos. 15/1885-1902, pp. 236-237).

**SOME REMARKS ABOUT THE ACTIVITY OF THE GERMAN
ENGRAVER W. KULLRICH, BASED ON THE EVIDENCES OFFERED
BY DOCUMENTS PRESERVED IN ROMANIA**

- Abstract -

Born in 1821 at Dahme, district of Juteborg, the German artist Friedrich Wilhelm Kullrich was the son of Johan Friedrich Kullrich and Johanna Christina, born Kretschneer. During his youth Kullrich, made his apprenticeship, as gunsmith with his father. To accomplish his education Friedrich Wilhelm made some trips to Munich, Vienna and Venice. In 1844 he started the studies in sculpture and engraving in Berlin, in the workshop of the medallist and ivory sculptor, Professor Karl Fisch. Soon he became remarked by the sculptor Christian Rauch, who recommended Kullrich to the Berlin Art Academy. In 1851 Kullrich was graduated of the Berlin Academy of Art, though he still working in Rauch's workshop.

During 1851-1855 Kullrich worked in the Tower Mint, with William Wyon. Later, in 1855 he stays for a while in Brussels, Paris, Munich and in Swiss. In 1857 was invited by the Russian Tsar Alexander II, to collaborate to improve the organization of the mint in Sankt Petersburg. The next year, in 1858, W. Kullrich became member of the staff of the Royal Mint in Berlin. Soon after, in 1859 he was promoted as medallist, and in 1862, as Chief-Medallist of the mint.

During his life, until 1887, Kullrich produced several dies used to strike the Prussian coins, as well as the coinage of some other German states, such as: Anhalt, Schleiz, Obergreis, Mecklemburg, Schwerin, Stielitz, Reus, etc. After 1871 Kullrich was commissioned the production of all the obverse dies used in the German Empire. Kullrich was also commissioned by Norway, Egypt, Romania, Brazil and Costa Rica to prepare the dies their coins, medals or orders.

During 1866-1887 Kullrich was commissioned by the Romanian state or by private citizens several coin and medal dies, as well as the dies used to issue an order. Some of his dies were even used long time after his death in 1887. Kullrich was also consulted by the Romanian officials in respect with the establishment of the National Mint in Bucharest, which was opened in 1870. He visited several times Romania starting with 1869.

An inventory of the Mint, written in 1881 mentions the dies cut in Berlin, in 1870, by Kullrich to strike the Romanian silver and bronze coins of 1 leu, 50 bani and 10 bani, as well as for the gold issues of 20 lei, 10 lei and 5 lei. For his work Kullrich was paid 7,134. 77 lei, of which, actually he received 6,947.46 lei. Some new data show that the Romanian gold and silver issues of 1870 were struck not only at Bucharest as it was previously thought, but also in Brussels. Kullrich produced also the dies for some issued never struck, such as: 10, 20 and 50 bani and 1 leu (1870), 1 ban (1879), 2 lei (1880), 1 ban (1881), 10 bani (1882). He

produced also the dies used for issuing the 20 lei coins of 1883.

Kullrich made the dies used to strike several Romanian medals: The commemorative medal of the election of Charles I of Hohenzollern as Prince of Romania, 1866, the medal of the Municipal Hospital and St John Church of Turnu Severin (1868), the medal commemorating the reconstruction of the Hospice St Pantelimon, the award medal „Bene Merenti”, though the Official Decree of the medal was published only on 20th February 1876, the medal of the Agricultural Fair in Focșani (1868), the medal commemorating the wedding of Charles I with Elisabeth of Wied (1869), the medal commemorating the birth of Marry, Princess of Romania (1870), the medal commemorating the conquest of Plevna (1878), „Carmen Silva” medal (1881), the medal of the opening of Peleş Castle (1883), the commemoration of the Independence war (1886).